

Мониторинг и подобрување на капацитетот на институциите во справување со организиран криминал и корупција
Monitorimi dhe përmirësimi i kapaciteteve të institucioneve në ballafaqim me krimin e organizuar dhe korrupsionin
Monitoring and improvement of the institutions capacity's fighting organized crime and corruption

This project is funded by the European Union

МОНИТОРИНГ БРИФ

На судски постапки поврзани со
организиран криминал и корупција

Издавач:

Коалиција „Сите за правично судење“

Автор:

Проф. д-р Гордан Калаџиџев

Оваа публикација е изработена со финансиска поддршка на Европската Унија. Нејзината содржина е единствена одговорност на Асоцијацијата за Демократски иницијативи и Коалицијата „Сите за правично судење“ и истата не ги одразува ставовите на Европската Унија

Достапно единствено како електронско издание

АКТУЕЛНИ СУДСКИ ПОСТАПКИ

Во извештајниот период што се однесува на месец август 2020 година беа мониторирани 15 закажани рочишта за кривични постапки од областа на организираниот криминал и корупцијата, пришто не беше нотирано одлагање односно истите беа и одржани.

К-1904/16–„Насилство во Општина Центар“

Предметот се води за кривично дело „Насилство“ од член 386 став 2 в.в. со став 1 в.в. со член 23 од КЗ.

На рочиштето за главна расправа од 17.08.2020 година одбраната предложи нови докази – испитување на сведоци. На рочиштето беа присутни сведоци предложени од одбраната, но истите не беа испитани поради тоа што Судот оцени дека фактите што според предлогот би требало да се утврдат не се релевантни за одлучување (неважен предлог). ЗКП дава можност овие прашања да се решат пред судењето. Од друга страна, поради ангажирање на нов бранител во постапката од страна на обвинетиот, беше одлучено да се даде време за запознавање со доказите, а со тоа отпадна и следното закажано рочиште за 21.08.2020 година.

КОК-47/17 – „Таргет/Тврдина“

Предметот се води за следните кривични дела: „Злосторничко здружување“ од член 394 став 1 од КЗ; „Злоупотреба на службената положба и овластување“ од член 353 став 5 в.в. став 1 в.в. член 22 од КЗ; „Фалсификување службена исправа“ од член 361 став 1 од КЗ; „Примање награда за противзаконито влијание“ од член 359 став 2 в.в. став 1 од КЗ.

На рочиштето за главна расправа од 25.08.2020 година беа испитани пет сведоци предложени од страна на обвинителството. Обвинителството спроведе директно испитување на начин што ги водеше сведоците низ исказот со прашања, но одбраната во неколку наврати упатуваше забелешки на линија на провокации - дека околностите на кои се испитуваат сведоците не се од суштинско значење за предметот на судењето, при што Судот јавно ги опомена дека со нивното однесување го отежнуваат директното испитување. Одбраната приговараше на начинот на којшто обвинителството ги поставуваше прашањата при испитување, а Судот согласно член 385 став 7 од ЗКП се грижеше за дозволеноста на прашањата и праведното испитување и без истакнат приговор. Одбраната ја искористи можноста вкрстено да ги испита сведоците на обвинителството, а воедно и судот го употреби своето право од член 383 став 5 од ЗКП и самиот да поставува прашања, но ограничени на појаснување на дадените одговори.

На рочиштето за главна расправа од 26.08.2020 година беа испитани седум сведоци на предлог на обвинителството. Одбраната приговараше на прашањата на обвинителството во директното испитување, како и на прашањата на судот којшто го употреби своето право да поставува прашања за појаснување на дадените одговори, при што судот ја извршуваше својата контролна и раководна улога по однос на истакнатите приговори. Дел од сведоците во своите одговори наведоа дека не се сеќаваат на околностите за кои се запрашани поради големата временска дистанца.

КОК-53/17 – „ТНТ“

Предметот се води за кривично дело „Злоупотреба на службената положба и овластување“ од член 353 став 5 в.в. став 1 в.в. член 23 став 1 од КЗ, „Злоупотреба на службената положба и овластување“ од член 353 став 3 в.в. став 1 в.в. член 23 став 1 од КЗ, „Злоупотреба на службената положба и овластување“ од член 353 став 5 в.в. со став 1 в.в. член 22 од КЗ, „Злоупотреба на службената положба и овластување“ од член 353 став 3 в.в. со став 1 од КЗ и „Злоупотреба на службената положба и овластување“ од член 353 став 5 в.в. со став 1 од КЗ.

На рочиштето за главна расправа од 24.08.2020 година, беа изведени материјални докази на предлог на јавното обвинителство, на начин што беше читан насловот на доказот од страна на обвинителството како нивен предлагач. Инаку, главната расправа по овој предмет е почната одново.

КОК-60/17 – „Трезор“

Предметот се води за кривично дело „Злоупотреба на службената положба и овластување“ од член 353 став 5 в.в. со став 3 в.в. став 1 в.в. член 22 од КЗ и „Злоупотреба на службената положба и овластување“ од член 353 став 5 в.в. со став 3 и став 1 в.в. со член 24 од КЗ.

На рочиштето за главна расправа од 31.08.2020 година беа испитани два сведока на предлог на обвинителството. Одбраната не го искористи правото вкрстено да ги испита сведоците, но приговараше на директното испитување од страна на обвинителството, што беше спроведено на начин што истото ги водеше сведоците низ исказот со поставување на прашања, а при испитувањето на сведоците им беа предочувани одредени материјални докази. Судот реагираше по истакнатите приговори, а и самиот го искористи правото да поставува прашања, но на начин што во повеќе наврати го прекинуваше директното испитување на сведокот со дополнителни прашања за појаснување на дадените одговори односно давање на поконкретни одговори.

КОК-64/17 – „Тендери“

Предметот се води за кривичното дело „Злоупотреба на службената положба и овластување“ од член 353 став 5 в.в со став 1 в.в. со член 22 од КЗ.

На главната расправа од 25.08.2020 година во доказна постапка беа изведени материјални докази на обвинителството, но имајќи предвид дека главната расправа по предметот е почната одново по претходна согласност на одбраната, материјалните докази беа изведени на начин што само беа констатирани на записник.

КОК-66/17 – „Монструм“

Предметот се води за кривичното дело „Тероризам“ од член 394-б став 1 в.в. со член 22 од КЗ.

На главниот претрес од 26.08.2020 година беше предвидено да бидат сослушани четворица сведоци на обвинителството, од кои беа присутни само двајца, додека пак останатите двајца сведоци беа отсутни поради користење на годишен одмор односно семејни причини поврзани со здравствена состојба. За

едниот од присутните сведоци беше одлучено дека бил повикан „по грешка“ односно дека нема релевантни сознанија за предметниот кривично-правен настан. Така, на рочиштето беше сослушан еден сведок на обвинителството, којшто согласно одредбите на „стариот“ ЗКП беше испитуван прво од страна на Судот, а потоа беше дадена можност прашања да постават обвинителството и одбраната.

На рочиштето од главен претрес од 31.08.2020 година беше сослушан еден сведок на обвинителството. Судот јавно се пожали дека се соочува со проблеми при повикувањето на сведоците, најмногу поради промена на местото на живеалиште.

КОК-2/20 – „Организатори на 27^{ми} април“

Предметот се води за кривичното дело „Терористичко загрозување на уставниот поредок и безбедноста“ од член 313 од КЗ.

На рочиштето за главна расправа од 18.08.2020 година беа испитани тројца претставници на МВР-Сектор за компјутерски криминал и дигитална форензика кои по наредба на јавното обвинителство имаат спроведено исчитување на податоци од мобилните уреди одземени при претрес и составено соодветен извештај. Главната расправа продолжи на 19.08.2020 година со изведување на материјалните докази на обвинителството, на начин што беше презентирана нивната содржина, со што беше исцрпена листата на докази предложена од обвинителството.

На рочиштето за главна расправа од 21.08.2020 година доказната постапка продолжи согласно законскиот редослед со изведување на докази на предлог на одбраната, и тоа материјални докази на предлог на првообвинетиот. Одбраната предложи извештаите од исчитувањето на мобилните уреди изготвени од страна на испитаните претставници на МВР, да бидат издвоени од списите на предметот од причина според одбраната истите не се прибавени на со закон предвидениот начин. Воедно, одбраната предложи да се прибават докази за акредитација на МВР за изведување на форензички вештачења од областа на информатичките технологии, како и сослушување на началникот на Секторот за компјутерски криминал и дигитална форензика. Постапувајќи по наведените предлози на одбраната, судот донесе решение да го прифати предлогот да се сослуша началникот на Секторот, а го одби предлогот да се издвојат извештаите изготвени од МВР како овластена институција. Изведувањето на материјалните докази на предлог на одбраната со презентирање на нивната содржина, продолжи и на рочиштето од главна расправа одржано на 26.08.2020 година.

КОК-7/20 – „Титаник 2“

Предметот се води за кривичните дела „Злоупотреба на службената положба и овластување“ од член 353 став 5 в.в. со став 1 в.в. со член 23 од КЗ, „Злоупотреба на службената положба и овластување“ од член 353 став 5 в.в. со став 1 в.в. член со 22 од КЗ и „Примање награда за противзаконито влијание“ од член 359 став 5 в.в. со став 4 од КЗ.

На 27.08.2020 година со воведни говори од страна на обвинителството, одбраната и обвинетите започна главната расправа по предметот, којшто е вратен на повторно судење согласно одлука донесена од второстепениот суд постапувајќи по жалба. Воведните говори беа дадени на начин што странките изјавија дека остануваат во целост на она што било изнесено во „првичната постапка“.

Јавниот обвинител којшто е овластен од Јавниот обвинител на Република Северна Македонија да го води овој предмет, изврши промена на фактичката состојба утврдена со обвинителниот акт заради промена на вредноста на штетата што е причинета со кривичните дела што им се ставаат на товар на обвинетите.

КОК-49/20– „Меѓународен сојуз“

Предметот се води за кривичните дела „Измама“ од член 247 од КЗ, „Перење пари и други приноси од казниво дело“ од член 273 од КЗ и „Неовластено изработување, држење, посредување и тргување со оружје или распрскувачки материи“ од член 396 од КЗ.

На рочиштето за главна расправа од 26.08.2020 година започна доказната постапка по предметот. Согласно законскиот редослед на изведување на доказите, беа изведени материјалните докази предложени од страна на обвинителството на начин што истите беа визуелно презентирани со помош на технички уреди и со кусо образложување на нивната содржина. Судот донесе решение јавноста да биде исклучена при изведување на доказите поради заштита на приватниот живот на обвинетите, но согласно член 355 став 2 од ЗКП беше дозволено присуство на претставници на Коалицијата „Сите за правично судење“ во својство на стручна јавност.

КОК-64/20 – „Колибри“

Предметот се води за кривично дело „Неовластено производство и пуштање во промет на наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори“ од член 215 став 3 во врска со став 1 од КЗ.

На 21.08.2020 година со воведни говори од обвинителството и одбраната започна главната расправа по предметот. Обвинетата во предметот се изјасни дека не го сфаќа во целост за што е обвинета, но Судот не направи напор за појаснување на неа разбирлив начин за кое кривично дело се обвинува, а воедно и поуците за правата на обвинетите во постапката беа дадени само со нивно набројување.

СУМАРЕН КОМЕНТАР

Од набљудуваните рочишта за месец септември 2020-та година, радува фактот дека се одржани сите рочишта и ниту едно не е одложено.

Притоа, за поздравување е и фактот дека на едно рочиште во случаите кога судот се впуштал во поставување прашања на сведоците, во смисла на членот 383, ст. 5 од ЗКП, бил внимателен и поставувал прашања исклучително согласно законски определена надлежност.

Сепак, дека ова постапување е повеќе исклучок, говори и фактот дека судот на друго рочиште своето право на вмешување во искористувал дури и во текот на поставувањето на директните прашања, без притоа да почека да заврши распитот со директни и вкрстени прашања, со што со своето поведење може само да ја наруши динамиката на изнесувањето на теоријата на случајот на обвинителот, а со тоа и непримерно му го ускратува правото за поставување вкрстени прашања на обвинетиот и неговиот бранител, со што се атакува врз начелото на контрадикторност во кривичната постапка.

Во поглед на почнувањето на главната расправа од почеток, евидентна е практиката кога странките се согласуваат материјалните докази само да се наведат на записник, без притоа да се даде каква било експликација на истите.

Интересен недостаток е увиден и во ситуацијата кога настанува повторување на кривичната постапка, согласно одлука по правен лек, при што во текот на новата постапка, во воведни говори странките изјавил дека остануваат на истите воведни говори наведени во текот на првата постапка. Сметаме дека оваа практика е непримерна и не треба да се толерира од страна на судот, бидејќи при повторување на постапката имаме нов состав на судот, а согласно тоа, судот и странките треба да сметаат и да се однесуваат дека тоа е и ново судење и треба доследно да се преземаат сите процесни дејствија. Дотолку повеќе што во текот на новото судење јавниот обвинител извршил промена во квалификацијата во однос на штетата, па со самото тоа се поставува прашањето дали и колку може јавниот обвинител да остане на веќе дадениот воведен говор, во услови на промена на така значаен елемент од обвинението.

Сметаме дека е упатно да се повтори дека судиите треба поуките за правата на обвинетиот да ги гледаат како суштински дел од главната расправа, бидејќи од правилното давање на овие поуки во голема мерка зависи и перцепцијата за судската постапка од страна на обвинетиот, како и неговата можност ефикасно да се брани. Токму затоа сметаме дека е неприфатливо судот во услови на даден приговор од страна на обвинетиот дека не разбира зошто е обвинет, само накратко и бегло да ги наброи правата на обвинетиот. Ова не би требало да биде така, дури ни во случаите кога обвинетиот очигледно знае за што е обвинет и само сака со потсмев да се однесува кон судот. Напротив, судот е должен и мора да му ги објасни правата на разбирлив начин на обвинетиот, посебно доколку во текот на главната расправа обвинетиот јавно каже дека не го разбира обвинението, без притоа судот да навлегува во толкувањето и спекулирањето дали обвинетиот го разбира обвинението.

За жал практиката на промена на бранителите како начин за влијание врз текот на главната расправа и нејзино одолговлекување е увидена повторно во предмет што се суди веќе четири години. Од тие причини сметаме дека е потребно да се направат дополнителни анализи во поглед на изнаоѓање на начин за ограничување на овие злоупотреби на начелото на ефикасност на судската постапка од страна на обвинетите и нивните бранители.